

Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2009/10:147 Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m. och åtta motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslås en reform om straffmätning som syftar till att höja straffen för allvarliga våldsbrott och för grovt vållande till annans död, att öka spännvidden mellan straffen för brott i allmänhet och att skärpa straffen vid återfall i brott. Reformen innebär följande.

Straffen höjs generellt för allvarliga våldsbrott genom att det vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person.

Straffskalan för grov misshandel, som är fängelse i lägst ett och högst tio år, delas upp. För ett misshandelsbrott som är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst fyra och högst tio år. För annan grov misshandel döms till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Straffminimum för utpressning, grovt brott, höjs från fängelse i sex månader till fängelse i ett år.

Straffminimum för vållande till annans död, grovt brott, höjs från fängelse i sex månader till fängelse i ett år.

Försvårande och förmildrande omständigheter ges ett ökat genomslag vid straffvärdebedömningen av brott i allmänhet. Omständigheten att brottslighet har bedrivits i organiserad form utvidgas särskilt på så sätt att det ska beaktas som försvårande om brottet utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt eller om brottet föregåtts av särskild planering.

Slutligen förtydligas att återfall i brott ska beaktas i skärpande riktning vid bestämmande av straff.

Justitieutskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionsyrkandena.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2010.

I betänkandet finns 8 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	7
Avslag på propositionen m.m.	7
Skärpta straff för allvarliga våldsbrott	9
Ändrad straffskala för grov misshandel	10
En ökad spännvidd vid straffvärdebedömningen	12
Skärpt straff vid återfall i brott	13
Skärpt straffskala för synnerligen grov våldtäkt	14
Översyn av brottsbalken	16
Lagstiftning mot stalkning	16
Förverkande av inkomster från brott	17
Reservationer	19
1. Avslag på propositionen m.m., punkt 1 (mp)	19
2. Skärpta straff för allvarliga våldsbrott, punkt 2 (v)	19
3. Ändrad straffskala för grov misshandel, punkt 3 (v)	20
4. En ökad spännvidd vid straffvärdebedömningen, punkt 4 (v)	20
5. Skärpt straff vid återfall i brott, punkt 5 (v)	21
6. Skärpt straffskala för synnerligen grov våldtäkt, punkt 7 (s)	21
7. Översyn av brottsbalken, punkt 8 (v)	22
8. Lagstiftning mot stalkning, punkt 9 (s, v, mp)	23
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	24
Propositionen	24
Följdmotionerna	24
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	25

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen m.m.

Riksdagen avslår motion 2009/10:Ju11 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (mp)

2. Skärpta straff för allvarliga våldsbrott

Riksdagen antar 29 kap. 1 § regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:147 i denna del och avslår motion 2009/10:Ju10 yrkande 2 i denna del.

Reservation 2 (v)

3. Ändrad straffskala för grov misshandel

Riksdagen antar 3 kap. 6 § regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:147 i denna del och avslår motion 2009/10:Ju10 yrkande 1.

Reservation 3 (v)

4. En ökad spännvidd vid straffvärdebedömningen

Riksdagen antar 29 kap. 2 och 3 §§ regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:147 i denna del och avslår motion 2009/10:Ju10 yrkande 2 i denna del.

Reservation 4 (v)

5. Skärpt straff vid återfall i brott

Riksdagen antar 29 kap. 4 § regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:147 i denna del och avslår motion 2009/10:Ju10 yrkande 2 i denna del.

Reservation 5 (v)

6. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:147 i denna del.

7. Skärpt straffskala för synnerligen grov våldtäkt

Riksdagen avslår motion 2009/10:Ju13 yrkande 1.

Reservation 6 (s)

8. Översyn av brottsbalken

Riksdagen avslår motion 2009/10:Ju10 yrkande 3.

Reservation 7 (v)

9. Lagstiftning mot stalkning

Riksdagen avslår motion 2009/10:Ju13 yrkande 5.

Reservation 8 (s, v, mp)

10. Förverkande av inkomster från brott

Riksdagen avslår motion 2009/10:Ju12.

Stockholm den 6 maj 2010

På justitieutskottets vägnar

Inger Davidson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger Davidson (kd), Henrik von Sydow (m), Krister Hammarbergh (m), Margareta Persson (s), Ulrika Karlsson i Uppsala (m), Elisebeht Markström (s), Inge Garstedt (m), Christer Adelsbo (s), Helena Bouveng (m), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s), Mehmet Kaplan (mp), Anders Hansson (m), Maryam Yazdanfar (s), Karin Nilsson (c), Kjell Eldensjö (kd) och Yvonne Andersson (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 29 mars 2007 att tillkalla en särskild utredare för att överväga och föreslå förändringar av strafflagstiftningen i syfte att åstadkomma en straffmätning som markerar en skärpt syn på allvarliga våldsbrott (dir. 2007:48). I uppdraget ingick även bl.a. att överväga förändringar som ger en större spännvidd i straffmätningen vid brott i allmänhet när det har funnits försvårande eller förmildrande omständigheter. Utredningen antog namnet Straffnivåutredningen. Genom tilläggsdirektiv den 4 oktober 2007 gavs utredningen i uppdrag att se över straffskalan för mord (dir. 2007:137). Utredningen lämnade i december 2007 delbetänkandet Straffskalan för mord (SOU 2007:90). Förslagen i delbetänkandet har behandlats av regeringen i propositionen Straffet för mord m.m. (prop. 2008/09:118). Efter riksdagens antagande trädde lagändringarna i kraft den 1 juli 2009. I oktober 2008 lämnade utredningen slutbetänkandet Straff i proportion till brottets allvar (SOU 2008:85). Slutbetänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2008/8415/L5).

I en departementspromemoria som upprättats inom Justitiedepartementet, Skärpt straff för vållande till annans död (Ds 2007:31), har lämnats förslag till ett höjt minimistraff för vållande till annans död, grovt brott. Promemorian har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2007/8020/L5).

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i *bilaga 1*. Regeringens lagförslag finns i *bilaga 2*.

Lagrådet har granskat lagförslagen och haft vissa synpunkter av såväl saklig som lagteknisk karaktär.

Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna återges i *bilaga 1*.

Utskottet beslutade den 20 april 2010 att behandla den över propositionen väckta motionen 2009/10:Ju13 yrkandena 2–4 i samband med proposition 2009/10:152 Förstärkt straffrättsligt skydd mot människohandel (bet. 2009/10:JuU33).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en reform om straffmätning som syftar till att höja straffen för allvarliga våldsbrott och för grovt vållande till annans död, att öka spännvidden mellan straffen för brott i allmänhet och att skärpa straffen vid återfall i brott. Reformen innebär följande.

Straffen höjs generellt för allvarliga våldsbrott genom att det vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person.

Straffskalan för grov misshandel, som är fängelse i lägst ett och högst tio år, delas upp. För ett misshandelsbrott som är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst fyra och högst tio år. För annan grov misshandel döms till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Straffminimum för utpressning, grovt brott, höjs från fängelse i sex månader till fängelse i ett år.

Straffminimum för vållande till annans död, grovt brott, höjs från fängelse i sex månader till fängelse i ett år.

Försvårande och förmildrande omständigheter ges ett ökat genomslag vid straffvärdebedömningen av brott i allmänhet. Omständigheten att brottslighet har bedrivits i organiserad form utvidgas särskilt på så sätt att det ska beaktas som försvårande om brottet utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt eller om brottet föregåtts av särskild planering.

Slutligen förtydligas att återfall i brott ska beaktas i skärpande riktning vid bestämmande av straff.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2010.

Utskottets överväganden

Avslag på propositionen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion med bl.a. en begäran om avslag på propositionen.

Jämför reservation 1 (mp).

Propositionen

Regeringen anför i propositionen att det finns ett behov av att höja straffnivån för allvarliga våldsbrott. Detta bör tillgodoses genom ändringar i bestämmelserna om straffvärde och, om det behövs, i straffskalan för ett enskilt brott.

Den grundläggande utgångspunkten för påföljdsbestämningen är och ska enligt regeringen även fortsättningsvis vara brottets allvar. Straffet ska återspegla hur allvarligt, klandervärt, det brott som den tilltalade döms för är. Ett allvarligare brott ska bestraffas strängare än ett mindre allvarligt brott, och lika allvarliga brott ska bestraffas lika strängt. Dessa principer om proportionalitet mellan brott och straff och ekvivalens kommer till uttryck i den centrala bestämmelsen om straffmätning. Enligt den ska straff, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

Enligt regeringen har det, när det gäller allvarliga former av avsiktliga angrepp på den fysiska integritet, sett över en längre tid skett flera förändringar i samhället som inneburit att synen på sådana brott är strängare i dag. Det gäller t.ex. brott mot liv, grövre misshandelsbrott, grövre frihets- och fridsbrott samt rånbrott men även andra brott med inslag av allvarligt våld eller hot om våld.

Regeringen anför att den strängare synen på de allvarliga våldsbrotten delvis redan har kommit till uttryck genom straffrättsliga lagstiftningsåtgärder och en ändrad straffmättingspraxis. En generellt strängare syn på brotten återspeglas dock inte i domstolarnas praxis trots att straffskalorna ger ett stort utrymme att bestämma stränga straff. Av en kartläggning som Åklagarmyndigheten gjort av domstolarnas påföljdspraxis för misshandel, grov misshandel, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga hot, grovt olaga hot, rån och grovt rån under 2000 och 2005 framgår att andelen personer som dömts till fängelse har ökat för flertalet av brotten men att de utdömda fängelsetiderna i allmänhet har minskat något (Domstolarnas påföljdspraxis i vissa våldsbrott, 2007). Av kartläggningen fram-

går vidare att en helt övervägande andel av straffen bestämts i den nedre fjärdedelen av respektive straffskala och att den andelen ökat för de flesta av brotten.

När det gäller hur straffnivån ska höjas anför regeringen att lagstiftningsåtgärder som medför en höjd straffnivå för de allvarliga våldsbrotten måste utformas så att de träffar alla dessa brott men inte andra brott. Enligt regeringen bör det inte ske genom generellt ändrade straffskalor för de allvarliga våldsbrotten, t.ex. genom att allmänt höja minimistraffen. I stället bör det ske genom att det befintliga utrymmet inom straffskalorna tas i anspråk genom att i de generella bestämmelserna om straffvärde lyfta fram och värdera högre de objektiva omständigheter som är kännetecknande för just de allvarliga våldsbrotten. Därigenom kan straffen höjas generellt för brotten och relativt i förhållande till straffen för andra brott. Samtidigt bör det inte vara uteslutet att ändra straffskalan för ett visst sådant brott, om det finns behov av det. Någon allmän straffskaleöversyn behöver däremot inte göras för att höja straffnivån för våldsbrotten. Följaktligen bör enligt regeringen behovet av en höjd straffnivå för de allvarliga våldsbrotten tillgodoses genom ändringar i bestämmelserna om straffvärde och, om det behövs, i straffskalan för ett enskilt brott.

Motionen

I motion Ju11 (mp) yrkande 1 yrkas avslag på propositionen. Motionärerna anför att det saknas ett erfarenhetsmässigt bevisat behov av att höja straffnivåerna för våldsbrott. Motionärerna anför vidare att då det saknas bevisad preventiv effekt av straffhöjningar motsätter de sig att en halv miljard kronor av rättsväsendets medel per år ska satsas på höjda strafftider. I yrkande 2 i samma motion pekas på behovet av satsningar på brottsförebyggande verksamhet samt ersättningar till brottsoffer. Motionärerna anser att det saknas behov av en höjd straffnivå då allvarliga våldsbrott främst motverkas genom förebyggande verksamhet, genom en stark välfärd samt väl och effektivt fungerande brottsbekämpande myndigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar den bedömning som regeringen gör i propositionen om behovet av att höja straffnivån för allvarliga våldsbrott. Vidare delar utskottet bedömningen att behovet av att höja straffnivån bör tillgodoses genom ändringar i bestämmelserna om straffvärde och, om det behövs, i straffskalan för ett enskilt brott.

Utskottet instämmer också i vad som anförs i motion Ju11 yrkande 2 om att det behövs satsningar på brottsförebyggande verksamhet och på ersättningar till brottsoffer. Utskottet konstaterar att sådana satsningar också görs, t.ex. genom det brottsförebyggande arbete som utförs på lokal

nivå genom de lokala brottsförebyggande råden och genom polisens utvecklingsarbete på det brottsförebyggande området (prop. 2009/10:1 utg.omr. 4 s. 23 f.).

Också i övrigt anser utskottet att den reform om skärpta straff som regeringen föreslår bör genomföras.

Utskottet avstyrker bifall till motion Ju11 yrkandena 1 och 2 om avslag på propositionen.

Till enskildheter i propositionen återkommer utskottet nedan.

Skärpta straff för allvarliga våldsbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i 29 kap. 1 § brottsbalken och avslår samtidigt ett motionsyrkande (delvis) om avslag på regeringens förslag till ändring i denna bestämmelse.

Jämför reservation 2 (v).

Propositionen

I enlighet med vad som anförts ovan bör behovet av en höjd straffnivå för de allvarliga våldsbrotten tillgodoses genom en ändring i bestämmelsen om straffvärde i 29 kap. 1 § brottsbalken. I propositionen föreslår regeringen därför att det vid bedömningen av straffvärdet enligt den grundläggande generella bestämmelsen om straffvärde (29 kap. 1 § brottsbalken) ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person.

Motionen

I motion Ju10 (v) yrkande 2 yrkas avslag på förslaget om skärpta straff för allvarliga våldsbrott. Enligt motionärerna har det redan pågått en utveckling mot hårdare straff för våldsbrott redan med befintlig lagstiftning, och en ytterligare skärpning kommer inte att leda till minskad brottslighet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser, som redovisats i betänkandets inledande avsnitt, att det finns skäl att höja straffnivån generellt för allvarliga våldsbrott. Detta bör, som regeringen föreslår, ske genom en ändring i den grundläggande, generella bestämmelsen om straffvärde i 29 kap. 1 § brottsbalken. Utskottet anser det värdefullt att bestämmelsen innefattar att det vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt

angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person. Ändringen medför, som regeringen anför, att dessa brott kan värderas högre generellt sett då de objektiva omständigheter som är kännetecknande för de grova våldsbrotten lyfts fram. Utskottet anser att lagförslaget i denna del har fått en ändamålsenlig utformning och tillstyrker detsamma. Motion Ju10 yrkande 2 i denna del bör avstyrkas.

Ändrad straffskala för grov misshandel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i 3 kap. 6 § brottsbalken och avslår samtidigt ett motionsyrkande om avslag på regeringens förslag till ändring i denna bestämmelse.

Jämför reservation 3 (v).

Propositionen

Regeringens förslag om en höjd straffnivå för de allvarliga våldsbrotten genom en förändrad straffvärdebedömning tar sikte på bl.a. grov misshandel. Detsamma gäller förslaget i propositionen som innebär att försvarande, men också förmildrande, omständigheter ska ges ett större genomslag vid bedömningen. Därutöver finns det enligt regeringen anledning att höja straffnivån för grov misshandel.

Regeringen föreslår att straffskalan för grov misshandel, som är fängelse i lägst ett och högst tio år, delas upp. För ett misshandelsbrott som är att anse som synnerligen grovt döms till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är synnerligen grovt ska särskilt beaktas om gärningsmannen har tillfogat en bestående svår kroppsskada eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet. För annan grov misshandel döms till fängelse i lägst ett och högst sex år.

Regeringen anför att när det gäller de allvarligaste fallen av grov misshandel, t.ex. de där våldet medfört en bestående svår kroppsskada eller varit av närmast tortyrliknande slag, framgår det av rättspraxis att straffvärdet inte annat än undantagsvis överstiger tre–fyra års fängelse. För strängare straff än så synes normalt krävas att misshandeln samtidigt lett till döden eller att gärningen ingått som ett led i ett annat allvarligt brott. Inte ens i de fallen används normalt den översta delen av straffskalan. Enligt regeringen måste dock de allvarligaste misshandelsbrotten anses vara så klandervärda att straffen bör ligga högre och närmare eller över straffen för dråp, som har ett straffminimum på sex år. Som jämförelse nämner regeringen att minimistraffet för grov våldtäkt och grovt rån är fyra år. Den nuvarande straffnivån för dessa fall av misshandelsbrott står alltså inte i proportion till brottens allvar och ligger inte heller på en rimlig nivå

jämfört med andra brottstyper. Det finns därför behov av att höja straffnivån för dessa fall utöver vad som följer av regeringens övriga förslag. Detta kan enligt regeringen ske genom en ändrad straffskala.

De fall av de grova misshandelsbrotten som ska träffas av den strängare straffskalan bör enligt regeringen vara sådana som kan sägas vara synnerligen grova. Till dessa måste anses höra fall där en svår kroppsskada är bestående eller misshandeln inneburit kraftig och långvarig smärta eller stark dödsångest. Detsamma gäller misshandel som bestått i grovt våld och som riktats mot en person som saknat eller haft begränsad allmän möjlighet att försvara sig, t.ex. ett barn eller en äldre människa. Motsvarande gäller om grovt våld använts mot en person som inte kunnat försvara sig därför att han eller hon misshandlats av flera personer.

Genom att ange att vid bedömning av om brottet är synnerligen grovt särskilt ska beaktas om kroppsskadan är bestående eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet ringas dessa fall in och blir tydligt beskrivna. Med denna avgränsning anser regeringen att straffskalan för misshandel som är synnerligen grov bör sträcka sig från fyra till tio år.

Motionen

I motion Ju10 (v) yrkande 1 yrkas avslag på förslagen till ändringar i 3 kap. 6 § brottsbalken. Motionärerna anför att det vore olyckligt att ytterligare bryta upp systematiken i brottsbalken och efterfrågar i stället en generell översyn av balken.

Utskottets ställningstagande

Som regeringen anför måste de allvarligaste fallen av grov misshandel, t.ex. de där våldet medfört en bestående svår kroppsskada eller varit av närmast tortyrliknande slag, anses vara så klandervärda att straffen bör ligga högre än vad som nu är fallet och närmare eller över straffen för dråp, som har ett straffminimum på sex år. Utskottet delar således regeringens uppfattning att straffen för dessa misshandelsbrott bör skärpas och tillstyrker regeringens förslag till förändrad utformning av 3 kap. 6 § brottsbalken.

Visserligen innebär en uppdelning av straffskalan en ytterligare indelning av misshandelsbrottet, som redan förekommer i tre svårhetsgrader. Ett införande av en särskild, sträng straffskala är emellertid det sätt på vilket straffnivån kan höjas inom ramarna för minimistraffet ett år och maximistraffet tio år. Med en uppdelad straffskala är det också möjligt att ange omständigheter som särskilt bör beaktas vid bedömningen av om brottet ska hänföras till den strängare straffskalan. Utskottet kan inte ställa sig bakom motionärernas uppfattning att lagförslaget inte bör genomföras på grund av att systematiken på detta sätt ändras i brottsbalken.

Utskottet avstyrker motion Ju10 yrkande 1.

En ökad spännvidd vid straffvärdebedömningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i 29 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken och avslår samtidigt ett motionsyrkande (delvis) om avslag på regeringens förslag till ändring i dessa bestämmelser.

Jämför reservation 4 (v).

Propositionen

I propositionen föreslås, i syfte att öka spännvidden vid straffvärdebedömningen av brott i allmänhet, att de kvalificerande rekvisit som ska vara uppfyllda för att försvårande och förmildrande omständigheter ska anses föreligga, med ett undantag, antingen ska slopas eller ändras. Ändringarna i 29 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken innebär att de försvårande och förmildrande omständigheterna kan ges ett genomslag även när de inte varit av kvalificerat slag. Vidare kan omständigheterna verka i ytterligare skärpande eller mildrande riktning jämfört med hur de bedöms i dag.

I propositionen föreslås vidare att bestämmelsen om att det utgör en försvårande omständighet om brottslighet har bedrivits i organiserad form ska utvidgas. Som försvårande ska beaktas om brottet utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt eller om brottet föregåtts av särskild planering. Enligt regeringens uppfattning har den nuvarande bestämmelsen om att det är en försvårande omständighet att brottslighet har bedrivits i organiserad form eller annars varit välplanerad sällan använts. Den är också i sak snävt avgränsad, t.ex. har det krävts att den tilltalade har spelat en betydande roll i den brottsliga verksamheten. Bestämmelsen bör därför ges en ny lydelse som utvidgar dess tillämpningsområde.

Motionen

I motion Ju10 (v) yrkande 2 yrkas avslag på förslagen till ändringar i 29 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken. Motionärerna anser att de möjligheter som redan finns att beakta försvårande och förmildrande omständigheter är tillräckliga.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens förslag om att vidga utrymmet att beakta försvårande och förmildrande omständigheter i syfte att öka spännvidden vid straffvärdebedömningen av brott i allmänhet. Utskottet delar regeringens uppfattning att detta bör ske genom att de kvalificerande rekvisiten i bestämmelserna om försvårande och förmildrande omständigheter slopas eller ändras. Att t.ex. kravet på att någon *grovt* utnyttjat sin ställning (29

kap. 2 § 2) ändras till att någon utnyttjat sin ställning torde som regeringen anför leda till att den försvårande omständigheten kommer att kunna beaktas i större utsträckning än vad som är fallet i dag. När det gäller ändrade kvalificerande rekvisit beträffande förmildrande omständigheter föreslås i propositionen bl.a. att den omständigheten att brottet föranletts av någon annans *grovt* kränkande beteende (29 kap. 3 § första stycket 1) ändras så att det i stället anges att beteendet ska ha varit *uppenbart* kränkande. Enligt regeringen bör därmed en provokation kunna beaktas även när den varit av mindre styrka än vad som förutsätts för närvarande. Utskottet anser att lagförslagen har fått en ändamålsenlig utformning.

Utskottet tillstyrker förslagen till ändringar i 29 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken och avstyrker motion Ju10 yrkande 2 i denna del.

Skärpt straff vid återfall i brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i 29 kap. 4 § brottsbalken och avslår samtidigt ett motionsyrkande (delvis) om avslag på regeringens förslag till ändring i denna bestämmelse.

Jämför reservation 5 (v).

Propositionen

I propositionen föreslås att det bör förtydligas att återfall i brott ska beaktas vid bestämmande av straff. Domstolen ska vid straffmätningen, utöver brottets straffvärde, i skärpande riktning ta hänsyn till om den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott. Det gäller dock inte om förhållandet beaktas genom påföljdsvalet eller beaktas i tillräcklig utsträckning genom förverkande av villkorligt medgiven frihet. Regeringen påpekar att det med hänsyn till Påföljdsutredningens uppdrag, som ska redovisas senast i maj 2012, i nuläget bör iakttas försiktighet med att lägga fram förslag som förändrar påföljdssystemet i något grundläggande avseende. Regeringen anför att det dock är angeläget att den gällande regleringen om återfallens betydelse vid straffmätningen ges ett genomslag, och ett tillräckligt sådant, i domstolarnas praxis. Så är inte fallet i dag. Därför bör bestämmelsen om återfallens betydelse vid straffmätningen förtydligas i syfte att öka användningen av straffskärpningsmöjligheten och öka enhetligheten i praxis.

Motionen

I motion Ju10 (v) yrkande 2 yrkas avslag på förslaget om skärpt straff vid återfall i brott. Motionärerna anför att tidigare brottslighet inte bör beaktas i större omfattning vid straffmätningen än vad som nu är fallet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är angeläget att den gällande regleringen om återfallets betydelse vid straffmätningen ges ett genomslag, och ett tillräckligt sådant, i domstolarnas praxis. Det är också angeläget att öka enhetligheten i tillämpningen. Utskottet tillstyrker därför den ändring som regeringen föreslår i 29 kap. 4 § brottsbalken och avstyrker motion Ju10 yrkande 2 i denna del.

Propositionen i övrigt

I propositionen lämnas också förslag om höjt straffminimum för utpressning, grovt brott och skärpt straff för vållande till annans död, grovt brott. Utskottet finner – utifrån de tidigare redovisade utgångspunkterna – lagförslagen ändamålsenliga och att de är lämpligt utformade. Utskottet tillstyrker lagförslagen i den mån de inte berörts ovan. Sammantaget tillstyrker således utskottet propositionen och föreslår att riksdagen antar samtliga lagförslag.

Skärpt straffskala för synnerligen grov våldtäkt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som efterfrågar en ny straffskala för synnerligen grov våldtäkt.

Jämför reservation 6 (s).

Motionen

I motion Ju13 (s) yrkande 1 efterfrågas en ny straffskala för synnerligen grov våldtäkt. Motionärerna anser att det finns anledning att tydligare markera att våldtäkt är ett av de allra allvarigaste brotten. Därför bör det, på samma sätt som i regeringens förslag när det gäller misshandel, införas en särskild straffskala för synnerligen grov våldtäkt med en straffskala om fängelse i lägst sex och högst tio år.

Bakgrund

Enligt 6 kap. 1 § första stycket brottsbalken döms den som genom misshandel eller annars med våld eller genom hot om brottslig gärning tvingar en person till samlag eller till att företa eller tåla en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag, för våldtäkt till fängelse i lägst två och högst sex år.

Enligt andra stycket i paragrafen gäller detsamma den som med en person genomför ett samlag eller en sexuell handling som enligt första stycket är jämförlig med samlag genom att otillbörligt utnyttja att personen på grund av medvetlöshet, sömn, berusning eller annan drogpåverkan, sjukdom, kroppsskada eller psykisk störning eller annars med hänsyn till omständigheterna befinner sig i ett hjälplöst tillstånd.

Av fjärde stycket i paragrafen framgår att om brottet är att anse som grovt, döms för grov våldtäkt till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömande av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Regeringen gav i juli 2008 (dir. 2008:94) en särskild utredare i uppdrag att utvärdera tillämpningen av 2005 års sexualbrottsreform. Syftet med utvärderingen är att följa upp och undersöka hur bestämmelserna har fungerat i praktiken och om syftet med reformen har uppnåtts. Av direktiven framgår bl.a. att utvärderingen särskilt ska fokusera på våldtäktsbrottet och de särskilda straffbestämmelserna om sexualbrott mot barn samt hur tillämpningen i dessa hänseenden har fallit ut. Utredaren ska särskilt genomföra en praxisgenomgång i syfte att klarlägga den aktuella tillämpningen av sexualbrottslagstiftningen, utreda hur tillämpningsområdet för de olika straffbestämmelserna har avgränsats, bl.a. genom att undersöka gränsdragningen mellan olika brott och bedömningen av brottens svårhetsgrad samt vilka omständigheter som särskilt har beaktats av domstolarna, samt undersöka om det vid tillämpningen av den nya lagstiftningen har uppstått några särskilda tolkningsproblem eller andra svårigheter eller framkommit nya problemområden där skydd saknas eller skyddet framstår som bristfälligt.

Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 29 oktober 2010.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i vad motionärerna anför om allvaret i våldtäktsbrottet. Våldtäkt och grov våldtäkt är också exempel på brottstyper som utgör allvarliga våldsbrott. Grov våldtäkt får följaktligen anses vara ett av de brott som föreslås leda till skärpta straff med de lagförslag som läggs fram i propositionen. Utskottet konstaterar vidare att en särskild utredare ser över sexualbrottslagstiftningen och då bl.a. fokuserar på våldtäktslagstiftningen. Utredningen och den efterföljande beredningen bör inte föregripas. Riksdagen bör därför avslå motion Ju13 yrkande 1.

Översyn av brottsbalken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som efterfrågar en översyn av brottsbalken.

Jämför reservation 7 (v).

Motionen

I motion Ju10 (v) yrkande 3 begärs att en parlamentarisk utredning gör en översyn av brottsbalken.

Bakgrund

Påföljdsutredningen (dir. 2009:60) har till uppgift att göra en översyn av påföljdssystemet. Enligt direktiven ska en särskild utredare göra en översyn av påföljdssystemet för vuxna och unga lagöverträdare. Till utredningen är knuten en parlamentarisk referensgrupp med representanter för samtliga riksdagspartier. Av direktiven framgår vidare bl.a. att utredaren ska analysera hur betydelsen av brottslighetens art kan begränsas och dess innebörd klart avgränsas samt vilken betydelse tidigare brottslighet ska tillmätas. Utredaren ska också undersöka behovet av förslag som ger flerfaldig brottslighet större genomslag vid påföljdsbestämningen eller som motverkar sådan brottslighet mer effektivt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Påföljdsutredningen ser över brottsbalken ur vissa aspekter. Härutöver finner inte utskottet skäl att föreslå riksdagen att ställa sig bakom kravet i motion Ju10 om att en parlamentarisk utredning bör tillsättas för att göra en översyn av brottsbalken. Riksdagen bör avslå motion Ju10 yrkande 3.

Lagstiftning mot stalkning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att lagstiftning mot stalkning ska införas.

Jämför reservation 8 (s, v, mp).

Motionen

I motion Ju13 (s) yrkande 5 begärs att stalkning ska införas som en ny brottsrubricering.

Bakgrund

Utredningen Förstärkt skydd för personer som utsätts för hot och förföljelse (Ju 2006:9), den s.k. Stalkningsutredningen, som tillsattes i juli 2006, avlämnade i september 2008 betänkandet Stalkning – ett allvarligt brott (SOU 2008:81). I betänkandet föreslås bl.a. att ett nytt brott, olaga förföljelse, införs. Vidare föreslås att lagen om besöksförbud ersätts med en ny lag om kontaktförbud och att man inför en möjlighet att övervaka kontaktförbud elektroniskt. Utredningen föreslår även ett ökat skydd för personuppgifter och andra åtgärder för att skydda hotade och förföljda. Bland annat föreslås, i de fall kontaktförbud förenats med elektronisk övervakning, att skyddspersonen ska erbjudas att ha egen utrustning som larmar om förbudspersonen överträder kontaktförbudet och kommer i närheten. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet, och en lagrådsremiss planeras till våren eller försommaren 2010.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Stalkningsutredningen i sitt slutbetänkande föreslår att ett nytt brott, olaga förföljelse, ska införas och att regeringen planerar att lämna en lagrådsremiss inom kort. Beredningen av betänkandet bör inte föregripas. Motion Ju13 yrkande 5 bör avslås.

Förverkande av inkomster från brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att framtida inkomster av brott ska kunna förverkas.

Motionen

I motion Ju12 (m) efterfrågas en möjlighet att förverka framtida inkomster relaterade till brott. Enligt motionären bör den som begår brott förhindras från att få möjlighet att tjäna pengar på sitt brott genom att t.ex. skriva böcker eller hålla föredrag om det inträffade.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen beslutade våren 2008 (prop. 2007/08:68, bet. 2007/08:JuU18, rskr. 2007/08:203) om vissa ändringar i bl.a. brottsbalken som innebar att det vid viss allvarlig brottslighet gjordes möjligt att förverka inte bara utbyte av ett visst konkret brott, utan också utbyte av en inte närmare preciserad brottslighet. En talan om förverkande mot den som åtalas för det förverkandeutlösande brottet ska alltid väckas i samband med åtalet. Möjligheterna att förverka utbyte har således utvidgats under senare år. Utskot-

tet är dock inte berett att, på det sätt som föreslås i motion Ju12, ställa sig bakom ett krav på att utreda möjligheten att förverka framtida inkomster relaterade till brott. Riksdagen bör avslå motionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Avslag på propositionen m.m., punkt 1 (mp)

av Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju11 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Enligt min mening saknas ett erfarenhetsmässigt bevisat behov av att höja straffnivåerna för våldsbrott. Det är dessutom inte försvarligt att använda närmare en halv miljard kronor till utökade fängelsevistelser. Det är mer angeläget att satsa på att anmälda brott utreds omedelbart, att åtal väcks och att fällande domar förenas med en kännbar sanktion.

Vidare saknas bevisad preventiv effekt av straffhöjningar. Allvarliga våldsbrott motverkas enligt min mening främst genom brottsförebyggande arbete, genom en stärkt välfärd och genom effektivt fungerande brottsbekämpande myndigheters arbete. Dessutom anser jag att brottsoffer i högre grad än vad som i dag är fallet på rättslig väg bör ges upprättelse för vad de utsatts för.

Enligt min mening bör riksdagen avslå propositionen, och regeringen bör vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose det anförda.

2. Skärpta straff för allvarliga våldsbrott, punkt 2 (v)

av Lena Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken såvitt avser 29 kap. 1 §. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju10 yrkande 2 i denna del och avslår proposition 2009/10:147 i denna del.

Ställningstagande

Regeringen lämnar i propositionen flera förslag till skärpta straff. Enligt min mening är flera av dessa problematiska och kommer inte att leda till minskad brottslighet. Vad gäller våldsbrotten har det under flera år pågått en utveckling mot hårdare straff redan med den befintliga lagstiftningen.

Våldsbrott har i stor utsträckning en koppling till sociala förhållanden. När det gäller rättsväsendets insatser så förebyggs våldsbrott enligt min mening bättre genom att fler brott utreds och leder till åtal än att straffen skärps.

Riksdagen bör avslå förslaget till ändring i 29 kap. 1 § brottsbalken.

3. Ändrad straffskala för grov misshandel, punkt 3 (v)

av Lena Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken såvitt avser 3 kap. 6 §. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju10 yrkande 1 och avslår proposition 2009/10:147 i denna del.

Ställningstagande

Jag instämmer i flera remissinstansers uppfattning att det är olyckligt att ytterligare bryta upp systematiken i brottsbalken, i synnerhet när den nya bestämmelsen om synnerligen grov misshandel sannolikt inte kommer att tillämpas särskilt ofta. Därtill kan nämnas att Vänsterpartiet under flera år drivit frågan om att införa ett tortyrbrott, vilket avslagits av allianspartierna.

Riksdagen bör avslå förslagen till ändringar i 3 kap. 6 § brottsbalken.

4. En ökad spännvidd vid straffvärdebedömningen, punkt 4 (v)

av Lena Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken såvitt avser 29 kap. 2 och 3 §§. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10: Ju10 yrkande 2 i denna del och avslår proposition 2009/10:147 i denna del.

Ställningstagande

Jag anser att det självklart är viktigt att försvårande och förmildrande omständigheter ska kunna få betydelse vid straffvärdebedömningen. De möjligheter som finns med nuvarande lagstiftning är dock enligt min mening tillräckliga. Dessutom riskerar den föreslagna ändringen av de försvårande och förmildrande omständigheterna att göra det svårare att följa straffrättens krav på förutsebarhet och enhetlighet.

Riksdagen bör avslå förslagen till ändringar i 29 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken.

5. Skärpt straff vid återfall i brott, punkt 5 (v)

av Lena Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken såvitt avser 29 kap. 4 §. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju10 yrkande 2 i denna del och avslår proposition 2009/10:147 i denna del.

Ställningstagande

Vid återfall i brottslighet anser jag, precis som många remissinstanser, att tidigare brottslighet ska få betydelse vid utformningen av påföljden eller genom förverkande av villkorligt medgiven frihet. Detta står i kontrast till utredningsförslaget om att tidigare brottslighet i större utsträckning än vad som redan är möjligt ska vägas in vid utmätningen av straffet. Regeringen vill förena de två perspektiven genom att tidigare brottslighet i större utsträckning än i dag ska vägas in i straffmätningen, om påföljdsvalet eller förverkandet av villkorligt medgiven frihet inte är att anse som tillräckligt. Utredningsförslaget avstyrktes av många remissinstanser som inte ser tillräckliga skäl för förslaget, som innebär att man tar steg bort från principerna om proportionalitet och ekvivalens.

Riksdagen bör avslå förslagen till ändring i 29 kap. 4 § brottsbalken.

6. Skärpt straffskala för synnerligen grov våldtäkt, punkt 7

(s)

av Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Christer Adelsbo (s), Kerstin Haglö (s) och Maryam Yazdanfar (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju13 yrkande 1.

Ställningstagande

Ett sexuellt övergrepp är ett extremt uttryck för bristande respekt för en annan människas självklara rätt till personlig och sexuell integritet och sexuell självbestämmande. Personer som utsätts för sexuella övergrepp drabbas inte bara av det fysiska våld som inte sällan förekommer, utan utsätts även för svåra psykiska påfrestningar. Vi menar att det finns anledning att tydligare markera att våldtäkt är ett av de allra allvarligaste brotten. Det vore en markering från samhället om vår syn på de allra grövsta sexuella övergreppen på flickor och kvinnor. Därför bör det, på samma sätt som i regeringens förslag när det gäller misshandel, införas en särskild straffskala för synnerligen grov våldtäkt med fängelse i lägst sex och högst tio år. Rubricering synnerligen grov våldtäkt bör främst komma i fråga i de fall som tidigare rubricerats som grov våldtäkt och som har ett synnerligen högt straffvärde, exempelvis då grovt våld använts, då våldtäkten skett under lång tid, då det rört sig om flera våldtäktsmän eller då våldtäkt sker mot barn. Grov våldtäkt skulle då omfatta färre brott och därigenom skulle straffskalan kunna utnyttjas bättre.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose det anförda.

7. Översyn av brottsbalken, punkt 8 (v)

av Lena Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju10 yrkande 3.

Ställningstagande

I stället för att lappa och laga i brottsbalken anser jag att det finns ett behov av en ordentlig översyn. I en sådan bör övervägas om såväl systematiken som straffskalorna är ändamålsenliga. En sådan utredning ska självklart ta hänsyn till det arbete som pågår i den sittande påföljdsutredningen. Översynen av brottsbalken bör ske i form av en parlamentarisk utredning.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose det anförda.

8. Lagstiftning mot stalkning, punkt 9 (s, v, mp)

av Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Christer Adelsbo (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s), Mehmet Kaplan (mp) och Maryam Yazdanfar (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:Ju13 yrkande 5.

Ställningstagande

Stalkningsutredningen, som lämnade sitt betänkande för ett och ett halvt år sedan, föreslår bl.a. en kriminalisering av stalkning. Vi anser att begreppet stalkning bör införas som en ny brottsrubricering. Återkommande hot och förföljelser bör bedömas samlat och bestraffas strängare än de enskilda brott som det i dag i bästa fall döms för.

Det får ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose det anförda.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2009/10:147 Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m.:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Följdmotionerna

2009/10:Ju10 av Alice Åström m.fl. (v):

1. Riksdagen avslår förslagen till ändringar i 3 kap. 6 § brottsbalken.
2. Riksdagen avslår förslagen till ändringar i 29 kap. 1–4 §§ brottsbalken.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av brottsbalken i form av en parlamentarisk utredning.

2009/10:Ju11 av Mehmet Kaplan m.fl. (mp):

1. Riksdagen avslår proposition 2009/10:147 Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av satsningar på brottsförebyggande verksamhet samt ersättningar till brottsoffer.

2009/10:Ju12 av Mats G Nilsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att man inte ska kunna tjäna pengar på sitt brott.

2009/10:Ju13 av Thomas Bodström m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ny straffskala för synnerligen grov våldtäkt.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa stalking som en ny brottsrubricering.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 6 och 7 §§, 9 kap. 4 § samt 29 kap. 1–4 §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

6 §¹

Är brott som i 5 § sägs att anse som grovt, *skall* för grov misshandel dömas till fängelse, lägst ett och högst *tio* år.

Är brott som *avses* i 5 § att anse som grovt, *döms* för grov misshandel till fängelse *i* lägst ett och högst *sex* år. Vid bedömande *av om* brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen *har* tillfogat *en* svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller *annars* visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Vid bedömande *huruvida* brottet är grovt *skall* särskilt beaktas, om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller *eljest* visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Är brottet att anse som synnerligen grovt, döms dock till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömande av om brottet är synnerligen grovt ska särskilt beaktas om kroppsskadan är bestående eller om gärningen har orsakat synnerligt lidande eller om gärningsmannen har visat synnerlig hänsynslöshet.

7 §²

Den som av oaktsamhet orsakar annans död, döms för vållande till annans död till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst *sex månader* och högst sex år. Vid bedömande av om brottet är grovt *skall* särskilt beaktas

Är brottet grovt, döms till fängelse *i* lägst *ett* och högst sex år. Vid bedömande av om brottet är grovt *ska* särskilt beaktas

¹ Senaste lydelse 1988:2.

² Senaste lydelse 2001:348.

1. om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag, eller

2. om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

9 kap.

4 §

Den som *medelst* olaga tvång förmår någon till handling eller underlåtenhet, som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den tvungne eller någon i vars ställe denne är, *dömes*, om *ej* brottet är att anse *såsom* rån eller grovt rån, för *utpressning* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt, *dömes* till fängelse, lägst *sex månader* och högst sex år.

Den som *genom* olaga tvång förmår någon till handling eller underlåtenhet som innebär vinning för gärningsmannen och skada för den tvungne eller någon i vars ställe denne är, *döms*, om *inte* brottet är att anse *som* rån eller grovt rån, för *utpressning* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt, *döms* till fängelse i lägst ett och högst sex år. *Vid bedömande av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen har innefattat våld eller hot av allvarligt slag eller om gärningsmannen har visat särskild hänsynslöshet.*

29 kap.

1 §³

Straff *skall*, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

Vid bedömningen av straffvärdet *skall särskilt* beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han haft.

Straff *ska*, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

Vid bedömningen av straffvärdet *ska* beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. *Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person.*

³ Senaste lydelse 1988:942.

2 §⁴

Såsom försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet *skall*, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas

1. om den tilltalade avsett att brottet skulle få *betydligt* allvarligare följder än det faktiskt fått,

2. om den tilltalade visat *särskild* hänsynslöshet,

3. om den tilltalade utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller *särskilda* svårigheter att värja sig,

4. om den tilltalade *grovt* utnyttjat sin ställning eller i övrigt missbrukat ett särskilt förtroende,

5. om den tilltalade förmått någon annan att medverka till brottet genom *allvarligt* tvång, svek eller missbruk av *dennes* ungdom, oförstånd eller beroende ställning,

6. om brottet utgjort ett led i en *brottslig verksamhet som varit särskilt noggrant planlagd eller bedrivits i stor omfattning och i vilken den tilltalade spelat en betydande roll*,

7. om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet, eller

8. om brottet varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person.

3 §⁵

Såsom förmildrande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet *ska*, vid sidan av vad som är föreskrivet för vissa fall, särskilt beaktas

1. om brottet föranletts av någon annans *grovt* kränkande beteende,

2. om den tilltalade till följd av

Som försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet *ska*, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas

1. om den tilltalade avsett att brottet skulle få allvarligare följder än det faktiskt fått,

2. om den tilltalade visat *stor* hänsynslöshet,

3. om den tilltalade utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig,

4. om den tilltalade utnyttjat sin ställning eller i övrigt missbrukat ett särskilt förtroende,

5. om den tilltalade förmått någon annan att medverka till brottet genom tvång, svek eller missbruk av *hans eller hennes* ungdom, oförstånd eller beroende ställning,

6. om brottet utgjort ett led i en *brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt eller om brottet föregåtts av särskild planering*,

Som förmildrande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet *ska*, vid sidan av vad som är föreskrivet för vissa fall, särskilt beaktas

1. om brottet föranletts av någon annans *uppenbart* kränkande beteende,

2. om den tilltalade till följd av

⁴ Senaste lydelse 2003:408.

⁵ Senaste lydelse 2008:320.

en allvarlig psykisk störning haft *starkt* nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt eller annars till följd av en psykisk störning, sinnesrörelse eller av någon annan orsak haft *starkt* nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande,

3. om den tilltalades handlande stått i samband med hans eller hennes *uppenbart* bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga,

4. om brottet föranletts av stark mänsklig medkänsla eller

5. om gärningen, utan att vara fri från ansvar, är sådan som avses i 24 kap.

Om det är påkallat med hänsyn till brottets straffvärde, får dömas till lindrigare straff än som är föreskrivet för brottet.

en allvarlig psykisk störning haft nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt eller annars till följd av en psykisk störning, sinnesrörelse eller av någon annan orsak haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande,

3. om den tilltalades handlande stått i samband med hans eller hennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga,

4. om brottet föranletts av stark mänsklig medkänsla, eller

från ansvar, är sådan som avses i

Om det är påkallat med hänsyn till brottets straffvärde, får dömas till lindrigare straff än *vad* som är föreskrivet för brottet.

4 §⁶

Vid straffmätningen *skall* rätten, om *förhållandet inte tillräckligt kan beaktas genom påföljdsvalet eller genom förverkande av villkorligt medgiven frihet*, utöver brottets straffvärde, i *skälig utsträckning* ta hänsyn till om den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott. *Härvid skall* särskilt beaktas vilken omfattning den tidigare brottsligheten haft, vilken tid som förflutit mellan brotten samt *huruvida* den tidigare och den nya brottsligheten är likartade eller brottsligheten i båda fallen är särskilt allvarlig.

Vid straffmätningen *ska* rätten, utöver brottets straffvärde, i *skärpande riktning* ta hänsyn till om den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott, *om inte förhållandet beaktas genom påföljdsvalet eller i tillräcklig utsträckning genom förverkande av villkorligt medgiven frihet*. *Vid denna bedömning ska* särskilt beaktas vilken omfattning den tidigare brottsligheten haft, vilken tid som förflutit mellan brotten samt *om* den tidigare och den nya brottsligheten är likartade eller brottsligheten i båda fallen är särskilt allvarlig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

⁶ Senaste lydelse 1988:942.